Floravaktarna i Skåne Rapporterar

Dvärglin i Skåne

Magnus Magnusson

Dvärglin *Radiola linoides* är en liten ettårig ört med små vita fyrtaliga blommor och gaffelgrenig blomställning. Den tillhör familjen Linaceae och har vildlin som enda inhemska släkting. När den uppträder i massförekomst är den inte så svår att upptäcka men annars går man lätt förbi den. Blomningen är juni–september. Dvärglinet växer främst på öppen, basfattig och ofta fuktig sand men förekommer även på torv. I Europa finns den mest i den mellersta och västra delen. Utbredningen i Sverige är i den sydvästra delen av landet, Karta. 1.

På grund av att antalet individ och lämpliga lokaler minskat som följd av bl.a. minskad beteshävd och igenväxning är dvärglin rödlistad. Tidigare var arten klassad som hotad (VU sårbar) men har i listan från 2020 ändrats till nära hotad (NT). Orsaken är att dvärglin inte uppfyller kriteriet att ha extrema fluktuationer eftersom en undersökning visat att arten har en fröbank som är tillräckligt långlivad att klara åtminstone enstaka dåliga år (SLU Artdatabanken 2020. Artfakta). I Skåne är minskningen särskilt stor och under 2019–2020 återbesöktes lokalerna från den andra inventeringen av Skånes flora, 1989 till 2006, inom Floraväkteriet.

Dvärglin. Foto: Åke Svensson.

Tidigare förekomster i Skåne

Lilja (1870) anger att dvärglin växer på översvämmade, sandiga eller grusiga ställen och är tämligen allmän. Areschoug (1881) skriver att jordknöple (dvärglin) förekommer på sandiga, något fuktiga eller översvämmade ställen, i synnerhet i närheten av kusterna. På karta 2 visas resultatet från första inventeringen av Skånes flora mellan 1938 och 1972 (Weimarck & Weimarck 1985). Här är det gott om prickar i de norra magra delarna av Skåne men prickar finns även i den södra delen där det finns biotoper med kalkfattigt underlag.

Vid den andra inventeringen av Skånes flora (Tyler m.fl. 2007) hittades dvärglin i 19 rutor och minskningen var över 75% sedan förra inventeringen. Miljön anges som ”sol–halvskugga på blottad, fuktig–blöt, mycket bas- och näringsfattig mark; kreatursstigar på fukthedsartade naturbeten, klövtrampade fattiga källkärr samt periodiskt översvämmade mark- och grusvägar i urbergsbygder”.

Aktuella förekomster

Minskningen fortsätter och 2019(2018)– 2020 hittades dvärglin på bara 9 lokaler (Karta 3 och tabell). Av dessa var visserligen fyra lokaler nya men framtiden ser inte ljus ut för dvärglinet i Skåne.

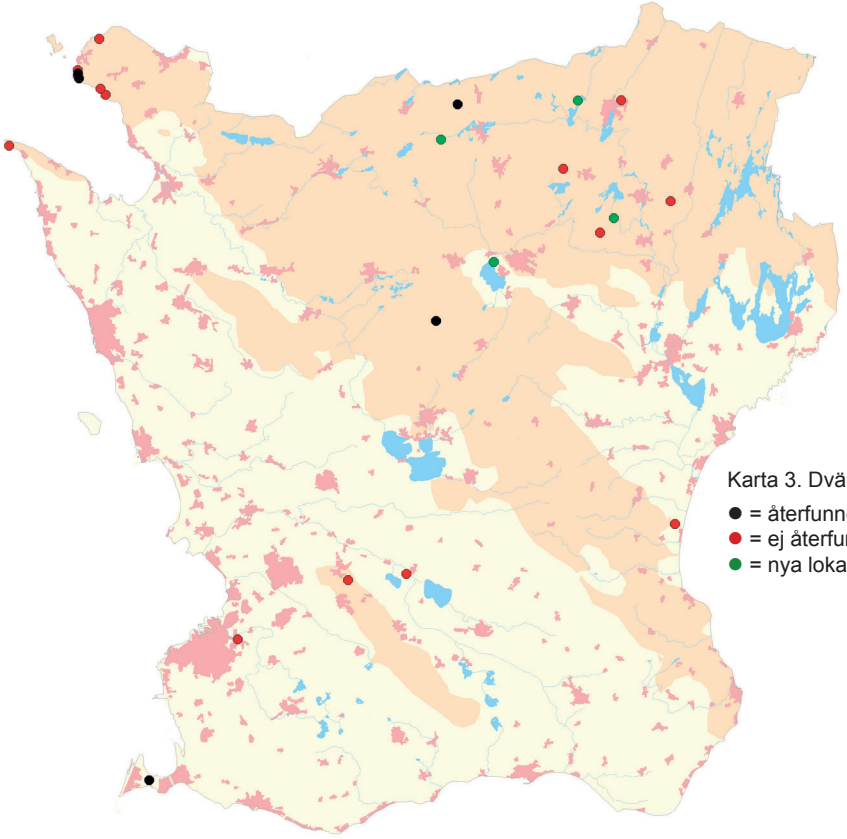
Om bara öppna ytor finns eller skapas kan dvärglinet finnas kvar länge. Redan Lilja (1870) anger Skanör som lokal. Kraft (1987) har elva prickar på Falsterbohalvön i sin flora.

Karta. 1. Den nordiska utbredningen av dvärglin enligt Hultén (1971).

Karta 2. Utbredningen i Skåne av dvärglin enligt Weimarck & Weimarck (1985). Ringar utan fyllning är förekomster före 1923.

Karta 3. Dvärglin i Skåne efter1988.
● = återfunnen 2019 (2018) –2020
● = ej återfunnen 2019 –2020
● = nya lokaler 2019 –2020

Lokalerna är ”fuktiga djurstigar, hjulspår och dynsänkor”. Idag är bara en lokal känd och det är på eller i anslutning till den för sina ovanliga växtarter välkända markvägen mitt på Skanörs ljung. Kraft skriver ”i den snaggbetade grässvålen längs markvägen kan det löna sig att falla på knä och leta efter pytteväxterna pysslingståg *Juncus minutulus*, dvärglin *Radiola linoides* och knutört *Anagallis minima*, vilka sällan är mer än ett par centimeter höga”. Lokalen blev inte floraväktad den här gången men den har figurerat regelbundet i artportalen genom åren och uppgiften är från 2018. Betet är åter bra på Skanörs ljung varför förutsättningarna finns att dvärglinet kan bli kvar här. Förekomsten är dock liten.

Övriga betade förekomster är på Bjärehalvön inom Bjärekustens naturreservat. Av 7 eftersökta lokaler återfanns dvärglin bara på 2, båda vid Dagshög. Gustafsson (1996) skriver att dvärglinet finns på fuktig, sandig mark och att vid den första Skånes Flora-inventeringen det fanns 13 lokaler på Bjärehalvön.

Ännu en kustlokal är belägen ovanför Spindelnätet, 750 m SV Kullagården på Kullaberg. Den har inte synts till på senare år. Biotopen är i besvärlig terräng på fuktig mark bland klippor.

Miljön kring inlandslokalerna är inte lika imponerande. En typ av lokal utgöres av grustäkter. Tre sådana med dvärglin har hittats under senare år. En lokal, vid Bäckaröd, SV Hästveda, har redan hunnit utplånas genom schaktmassor. I grustäkten vid Hästhult, NV Vittsjö finns dvärglin inom en mindre yta på fuktig mark (Crister Albinsson e-mail). Grustäkten användes numera mest som upplagsplats. Förhoppningsvis tar man lite grus ibland eller kör med fordon där så att igenväxningen hindras. I grustäkten N Skeingesjön, V Osby är också dvärglin koncentrerat inom några kvadratmeter i ett fuktigare parti. Täkten har upphört och planterats med tall.

En annan typ av lokal är på eller i kanten av grusvägar. Dvärglin har återfunnits på två av de tidigare lokalerna. Vid Jerlovs observatorium, NV Vittsjö har det klarat sig trots att här är igenväxt (Crister Albinsson e-mail). Vid Lilla Skuddarp återfanns dvärglin på mittsträngen av en markväg på något avvikande koordinater (Göran Nilsson i e-mail). Två lokaler, den vid Piparp, VNV Hästveda och den vid Broestorp, OSO Broby är fortfarande lämpliga men här har dvärglin inte kunnat återfinnas. En ny lokal har tillkommit vid Solberga, SV Broby.

På lokalerna vid Kinnevad, SSV Harlösa och Skogshem i Osby återfanns inte dvärglinet men lokalerna är fortfarande möjliga.

Glädjande är fyndet av den stora förekomsten på före detta skjutbanan SSV Mölleröds kungsgård, V Hässleholm. Här gäller det att någon intresserad (kommun, förening eller privatperson) håller efter buskarna (al, björk och tall) och rör om i markytan då och då.

Finns det flera lokaler i Skåne? Omöjligt är det inte eftersom det är lätt gå förbi dvärglinet. Det kan löna sig att hålla ögonen öppna i gamla ännu ej återställda grustäkter eller på markvägar med rätt fuktighet och sandig jord.

Förekomster i angränsande landskap och i Danmark

I de angränsande landskapen är situationen för dvärglinet bättre. I Blekinge växer dvärglin på bl.a. havsstrandängar, i fuktiga gamla grustag och på markvägar (Fröberg 2006). Den är ganska sällsynt och fanns i 18 rutor (5×5 km) med flest prickar utefter kusterna. I Småland är dvärglin sällsynt i söder och väster och saknas i övrigt (Edqvist & Karlsson 2007). Den hittades i 63 rutor (5×5 km); tidigare uppgifter i 127 rutor. Biotopen är oftast grustag och grusvägar. Förr fanns arten även på insjöstränder där den numera är mycket ovanlig. I Halland (Georgson et.al. 1997) hittades dvärglin i 40 rutor (5×5 km). Den anges som vanlig längs kusten. I inlandet har den minskat och är mycket sällsynt utom i norr och söder där den är sällsynt. Biotoperna är klippstränder och strandhedar vid havet, i inlandet på åkervägar och i sten- och grustäkter.

I Danmark har dvärglin hittats på 121 lokaler (Hartvig 2015). Även här har arten gått kraftigt tillbaka och håller bäst stånd på Jyllands västkust och på Laesö.

Tabell. Lokalerna för dvärglin i Skåne 2019–2020. Skanörs ljung besöktes 2018. Uppgifterna hämtade ur SLU Artdatabanken 2020. Artportalen.

Kommun	Lokal	Antal ex	Kommentar
Båstad	Bjärehalvön, Dagshög	35	fukthed
"	Bjärehalvön, Dagshög, NV högen	0	fäladsmark
"	Bjärehalvön, 800 m VSV Faritslöv	1	fuktig betesmark, 12 ex. 2019
"	Bjärehalvön, 750 m VSV Solsidan	0	fäladsmark
"	Bjärehalvön, 200 m N Dalen	0	strandäng, kärr
"	Bjärehalvön, Glimminge plantering	0	fäladsmark
"	Bjärehalvön, Mäsinge strand	0	strand
Hässleholm	VNV Knislinge, 275 m OSO Elehus	0	grusig vägkant
"	5,5 km NV Vittsjö kyrka	44	skogsbilväg
"	750 m SSV Mölleröds kungsgård	10 000	fd skjutbanevall. Ny lokal.
"	6 km VSV Vittsjö, 1 km N Hästhult	150	fuktig sandmark, sandtäkt. Ny lokal.
"	4 km VNV Hästveda, 1,5 km NV Piparp	0	vägkant
Höganäs	Kullaberg, 750 m SV Kullagården	0	fuktäng ovanför Spindelnätet. 10 ex 2011
Höör	NV Sösdala, 1,0 km NO Lilla Skuddarp	11	markväg
Kristianstad	NO Maglehems kyrka, Hallavången	0	betesmark, dike
Lund	SO S. Sandby, 1,3 km VNV Måryd	0	våt gräsmark
"	SSV Harlösa, Kinnevad	0	dammslänter
Malmö	Burlöv, 100 m O kullen Flansbjer	0	damm, numera igenvuxen
Osby	2 km NO Osby station	0	sandmark i industriområde
"	V Osby, N Skeingesjön	500	fuktig fd grustäkt. Ny lokal
Vellinge	Skanörs ljung	10	markväg
Östra Göinge	4 km OSO Broby, 1 km V(VSV) Broestorp	0	vägkant
"	5,6 km SV Broby kyrka, NNV Solberga	10	skogsbilväg. Ny lokal

Referenser

Areschoug, F.W.C. 1881. *Skånes flora*. Andra upplagan.

Edqvist, M. & Karlsson, T. (red.). 2007. *Smålands flora*. SBF-förlaget, Uppsala.

Fröberg, L. 2006. *Blekinges flora*. SBF-förlaget, Uppsala.

Georgson, K. et al. 1997. *Hallands flora*. Lund.

Gustafsson, M. 1996. *Kulturlandskap och Flora på Bjärehalvön*. Lund.

Hartvig, P. 2015. *Atlas Flora Danica*. Gyldendal, Kobenhavn.

Hultén, E. 1971. *Atlas över växternas utbredning i Norden. Fanerogamer och ormbunksväxter*. Andra upplagan. Stockholm.

Kraft, J. 1987. *Falsterbohalvöns flora*. Lund

Lilja, N. 1870. *Skånes flora*. 2:a uppl.

SLU Artdatabanken 2020. Dvärglin Radiola linoides. Artfakta: >https://artfakta.se/artbestamning/taxon/radiola-linoides-1910S<

SLU Artdatabanken 2020. Artportalen.

Tyler, T. m.fl. (red.) 2007. *Floran i Skåne. Arterna och deras utbredning.* Lund.

Weimarck, H. & Weimarck, G. 1985. *Atlas över Skånes flora*. Stockholm.